

Lászlóffy Csaba 70

A modern, sőt a modernen túli magyar irodalom újdonságértékei is mindig szervesen hordozzák előzményeiket. Ami ma az emberi, történelmi, egzisztenciális önszemlélet sokértelmű nyelvi reflexiójában, a szövegteremtő jelentésszintézisek megrétegződő összetettségében mutatkozik, mindaz gazdagon táplálkozhat azokból a világgépformáló és poétikumalakító folyamatokból, amelyek határokon innen és túl például a hatvanas–hetvenes években karakteresen jellemezték a nóvumkeltő irodalmi tendenciákat. Köztük az erdélyi Forrás-nemzedék törekvéseit, amelynek látványos eredményeit az a Lászlóffy Csaba is hatásosan szolgáltatotta, aki kiváló társaival együtt szinte vérátömlesztő felpezsdülését, korváltó „nagykorúsodását” idézte vagy segítette elő az akkorra éppen bizonyos pangásveszélybe került romániai magyar lírának, prózának és drámának. A metaforikus, jelképes sorsbeszéd alakzataitól a historikus példázatosság lélektani és bölcséleti távlatain át a groteszk, abszurd, (neo)avantgárd szövegvilág jellegminőségeinek esztétikumáig számtalan irányból indult az a pálya, amely – a félszáz körüli önálló kötet tanúsága szerint – mostanra és elfogulatlan irodalomértésünk számára ugyancsak megkerülhetetlen életművé terebélyesedő együttesét hozta létre versek, poémák, regények, novellák, elbeszélések, drámák, színjátékok, esszék, publicisztikák organikus rengetegének.

Erkölcsei-művészi igényességükben, a kelet-, közép-európai vagy a kisebbségi magyar léthelyzet értelmezését folyvást tágító perspektíváikban, az egyetemes, világkulturális horizontokat bejáró transztextuális kalandozásaikban és kísérletezéseikben olyan széles gondolati, önismereti, műfaji, stíláriális szférákat kapcsolnak szikráztatva össze ezek a művek, amelyek különböző és mégis összefüggő árnyalataik révén valóban egész európai és magyar lét- és kultúrtörténeti panorámát boltoznak föl. S ebben a rendkívüli sokszínűségében és izgalmas villódzásában olyannyira változatos mélypszichológiai, társadalomfilozófiai, szellemhistóriai vagy művészetontológiai jelentésmélységeket felkavaró nyelvi képzetforgatásban így aztán csakugyan egyszerre és nyugtalanítóan egymásra vonatkoztatva jelenítődik meg idő és tér, múlt és jelen, test és lélek, ösztön és tudat, értelem és szenvedély, emberlény és sorsvalóság. Érzékletes költészettani, versformai, elbeszéléstechnikai, epikai ábrázolásmódbeli, dramaturgikus vagy argumentatív beszédvariációk sokaságával élénkítve meg a részletek özönében a sugallatos általánost; konkrétan és univerzálisan: az örökké újraíródó, újra megélt szubjektív és kollektív történelmi emlékezet holisztikus birodalmát. Csak a szövegek közötti utalások – rájátszások, áthallások, imitációk, parafrázisok – szövevényesen kibontakoznak.

kozó szemantikumból és stilisztikumából is az a fajta teljesérvényűség sugárzik, amely modern, késő modern és posztmodern korszakhatárokon keresztül voltaképpen egyfajta egyedien szuverén szintézisreemtő igyekezete hagyomány és újítás, gyökeres régiség és meghökkentő frissesség, megtartó közösségi tradicionális és felzaklató személyes-individuális léttapasztalat ötvözésének. Hogy a megmaradásélmény moralitásának és artisztikumának hiteles üzeneteit el ne sodorhassák azok a kataklizmák, amelyek szellemi lebíráshoz annyi erőt, muníciót, leleményt nyújtanak a most hetvenéves Lászlóffy Csaba munkái is.

Köszöntjük tehát az erdélyi és az összmagyar irodalom jeles alkotóját, akinek hatalmas életművét nyilván a kritikai irodalomtörténet fogja majd monografikus alaposággal is feltérképezni és feldolgozni. S akinek verseiből csupán az alábbi darabok is alighanem megragadó ízelítőt adhatnak. Mert egybefonódnak újfent a profán-evilágiasan létösszegző számvetések keserű-ironikus hangjai és gesztusai a megfaggatott transzcendencia és a szorongató történelmi téridő – Isten és Európa – látomásos „megkísértésének” elégikusabb tónusaival, a nyers-köznapi és az átlirizáló-megemelő intonáció széttartó és mégis megrendítően összevegyített végletei. A romlás, a nyomorúság „zagyváló” századaiból visszhangzanak de profundis az ember értelemkereső kiáltozásai, a létbevetettség korlátai és megaláztatásai ellen tiltakozó elme háborgásai. Nézőpont- és regiszterkeverő szójátékok és élesen vagy éppen szelíden hajladozó rímvonulatok közvetítik mindannak a birkózásnak és hadakozásnak az energikus-dinamikus költői dokumentumait, amelyből az identitás és a végső magyarázat esélyét elveszítve is visszaszerezni próbáló humánus arca és harca oly szemléletesen kitetszik: s vele a szenvedésben, a szenvedés által kivívott remény minden tragikomikus disszonanciája és felrázó melankóliája.

Kívánjuk ennek az autentikus sokműfajúságát és érzékeny sokoldalúságát mindenkor fenntartó költőnek, hogy megalkuvástalanul magára vállalt és élénk tárt lírai-drámai küzdelmei során azonban se metafizikai, se történelmi démonai soha ne vegyenek győzelmet rajta!

Bertha Zoltán